

RAB HENRIETT*

A szociális jogok alkotmányos védelmének szerepe a megváltozott munkaerőpiac keretei között

A foglalkoztatás világában számos momentummal találkozhatunk, mely a munkaerőpiac helyzetére hatást gyakorol. A munkaerőpiac pedig nem függetleníthető a foglalkoztatás jogi szabályozásától, sőt a tendenciákra is figyelemmel a munkaerőpiaci folyamatok alapvetően meghatározzák a munkajog szerepét. A munkajogi kutatások során ez a kapcsolat számos aspektusból önálló vizsgálat alá kerül. Lényegi eltérés mutatható ki az angolszász országok hozzáállásában és a kontinentális jogrendszerekből kiinduló kutatók körében. Míg a common law országokban a tételes jog szerepe másodlagos, addig a kontinentális jogrendszerek esetében a jogvédelem bástyáját jelenti, így garanciális szereppel kizárólag jogszabályt képzelünk felruházni. Ebből a kiindulási pontból az angolszász szakirodalmi álláspont a kontinentális jogi gondolkodás számára nehezebben elfogadható, hiszen túlságosan szabados megoldásnak tűnhet a szabályozás kötelező szintjének elengedése és a felek teljes döntési szabadságából bízva egy alapjogi garanciákkal is alábástyázott, de a munkaerőpiac szereplői által vezérelt rendszer elismerése.

Alapvetően az angolszász jogi gondolkodás mind a munkajog és így a munkaerőpiac közvetlen szabályozása, mind a foglalkoztatás mögött álló, annak védelmét jelentő jogi garanciarendszer esetében másképpen gondolkodik. A munkaerőpiac oldaláról nézve a kérdés, hogy a munkajogi szabályozásnak milyen mélységig szükséges a piac által vezérelt életviszonyokba beavatkozni, míg a szociális jogok esetében az állami szerepvállalás mikéntje és szintje adhat okot a különböző elméleti megközelítésre.

I. A piaci folyamatok kapcsolata a szociális jogi szabályozással

A munkaerőpiaci hatások vizsgálata kapcsán látszólag távoli megoldásnak tűnik az alkotmányossági kérdések elemzése.¹ Azonban már a tanulmány elején rögzíteni kell, hogy közvetlen a kapcsolat egyrészt a pozitív cselekvésre kötelezés révén a garanciák

* egyetemi docens, Debreceni Egyetem ÁJK – A tanulmány a K117009, „Az egyenlő foglalkoztatás követelménye a változó munkajogi elvárásokat tükröző HR tendenciák keretei között” című kutatás keretében készült, Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH, szerződés nyilvántartási száma: K 117009.

¹ A szociális jogok alkotmányos megítéléséről lásd részletesebben RAB HENRIETT: *A nyugdíjbiztosítási ellátások fenntarthatóságának jogi garanciái*. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012.

megetermtésének piaca gyakorolt hatása által², másrésről azért is, mert a jogállamban megengedhetetlen korlátozások a piac működése szempontjából is meghatározó beavatkozásnak minősülnek. A makrogazdasági kiigazítást szolgáló politikai lépések sikere nem választható el az alapjogi védelem sorsától.³ A szociális jogok esetében az alkotmányos szabályozás is különféle politikai modelleket⁴ tart nyilván, amelyek közül egyértelműen elkülönül az angolszász országokban jellemző liberális modell. A modell jellemzője, hogy a juttatásokat a szükségletekhez kapcsolja oly módon, hogy az végső soron a piac megerősítését szolgálja.⁵ Láthatóan tehát már az alapjogok meghatározása során is szerepet szánunk annak a kérdésnek, hogy egy alapvető jog meghatározása milyen hatással van a piacra. A piaci érdekek figyelembevételét és a rugalmasság, alkalmazkodóképesség megtartását jelenti a szociális jogok tekintetében az is, hogy az angolszász országok (Egyesült Államok, Nagy-Britannia) alkotmánya egyáltalán nem tartalmaz még csak utalást sem a szociális biztonságra, a szociális védelem biztosítása még csak államcélként sem jelenik meg. Ezen a ponton ez még nem jelenti azt, hogy ezekben az országokban érzéketlenség mutatkozna a szociális biztonsághoz való joggal szemben, hanem ez a fajta jogi szabályozási távolságtartás teremti meg annak a lehetőségét, hogy – a más országok alapjogi szabályozásában⁶ is meglévő, vagy Magyarország esetében például az Alkotmánybíróság gyakorlatában kidolgozott – állami teherbíró képesség közvetlenül figyelembe vehetővé váljék. Miután alapvető kiindulási pontomul szolgált az angolszász és a kontinentális rendszerek különbözőségének kimutatása és a jogfejlődés tendenciáiban ezek figyelembevétele, így részletesebben az angolszász nézőpont mögé kívánok tekinteni. Az amerikai megoldás esetében leszögezhetjük, hogy a tételes jogi távolságtartás ellenére a gazdasági és szociális jogok koncepciója általánosan elfogadott. Az amerikai gazdasági modellben – melyet sokan az ideális gazdaság és ideális állam modelljének tartanak – a „minimális állam, maximális piac” elvét követik.⁷ Az amerikai gazdasági modell egyoldalságára példaként állítható Dahrendorf azon véleménye, amely szerint az amerikaiak nem szeretik a szociális jogosultság fogalmát, mert az lejárátja az egyének igényét arra, hogy segítséget kapjanak a helyi közösségtől.⁸ A jóléti igények a mai napig nem nagyon váltak a gazdasági reformok

² Lásd Vörös Imre által megfogalmazottan a szociális biztonsághoz való jog esetében az alapjogi viszony az egyén javára az államot tevésre, pozitív cselekvésre kötelező igényt fogalmaz meg, az állam az egyén magánszférájába való behatolásra egyenesen köteles, hiszen kötelezettségének lényege éppen ez. In: Vörös Imre alkotmánybíró 56/1995. (IX.15.) AB határozathoz írt párhuzamos indokolása.

³ FLECK ZOLTÁN et al.: *Vélemény Magyarország Alaptörvényéről*. Fundamentum, 2011/1.69.p.

⁴ BALOGH ZSOLT: *A szociális jogok érvényesülésének elméleti modelljei, különös tekintettel a szociális biztonsághoz való jogra*. In: Molnár Borbála – Gyombolai Zsolt – Téglási András: *Gazdasági alapjogok és az új magyar Alkotmány*. Tanulmánykötet, Kiadta az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága. Budapest, 2011. 70. p.

⁵ TÉGLÁSI ANDRÁS: *A szociális állam „erodálása” vagy megmentése? – avagy a szociális biztonság az új Alaptörvényben*. Jogelméleti Szemle, 2011/4. 2. p.

⁶ A magyar jogi szabályozásban is változást hozott az Alaptörvény, amikor az Alapvetés N) cikk (3) bekezdés konkrétan meg is fogalmazza a fenntartható költségvetési gazdálkodás elvét.

⁷ SIMONOVITS ANDRÁS: *Egyenlőtlen társadalmak: Jövedelemeloszlás és a társadalmi szerződés*. (Roland Bénabou cikkének ismertetése) Esély, 2001/5. 115. p.

⁸ Ez alapvetően az amerikai társadalomszerkezetből ered: a bevándorlók csak magukra számíthattak és ezt a mentalitást átörököítették gyermekeikre is. DARENDORF, RALPH: *A modern társadalmi konfliktus*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1994. 112–113. pp.

automatikus részévé, ez pedig alátámasztja azon megállapításomat, hogy az angolszász jogi gondolkodás a tételes jog szerepét illetően jelentősen különbözik a kontinentálistól.

A legtöbb amerikai jogász számára elképzelhetetlen a gazdasági és szociális jogok alkotmányba foglalása, az alkotmányjogászok szerint az alkotmányos jogok már megfogalmazásuk alapján is a bírói úton való érvényesítésüktől függenek. Általánosan elfogadott, hogy a bíróságok csak a negatív jogokat képesek hatékonyan érvényesíteni: azokat a jogokat, amelyek tiltást fogalmaznak meg az állam számára.⁹ Ezzel ellentétesen a szociális jogok esetében is elkülöníthetünk – véleményem szerint – negatív jogokat, így ezek bírói védelemben részesítése is elkerülhetetlen, vagyis alkotmányba foglalásuk sem elképzelhetetlen. Az amerikai jogalkalmazásban is tapasztalható azonban némi hezitálás, több ítélet a szociális jogok zömét legalább közjogi alanyi jogként elismeri.¹⁰

Azon alkotmányjogi gondolkodás, amely szerint az első generációs jogok negatív jogok, vagyis az államot tartózkodásra kötelezik és így teremtik meg alapjogi jellegüket, míg a második generációs jogok már az állam aktív, tevőleges magatartását elváró pozitív jogok révén nem a jogosultság garanciái, hanem az állami cselekvés kikényszerítésére szolgáló eszközök, megjelenik az angolszász jogelméletben is. Azonban a hazai alkotmányjogi szemléletben – amellyel magam is egyetértek – a jogi garanciák mellett a szociális jogok esetében egy másik garanciális szint, az anyagi garanciák kidolgozására is sor kerül. Kiemelve, hogy egy jogállamban vetett bizalom ugyanis nagymértékben függ attól, hogy a jogi és anyagi garanciák mennyire közelítenek egymáshoz.¹¹ Megállapítható tehát, hogy az alapjogi védelem mellett a piac szerepe a garanciarendszer kidolgozásakor sem tagadható.

Az amerikai alkotmányjogászok számára sem ismeretlenek a pozitív jogok, azonban nem tartják szükségesnek azok alkotmányba foglalását. Többen úgy foglalnak állást, hogy az alkotmány minősége egyenesen arányos annak szükségességével.¹² *Sunstein* tanulmányában a szociális jogok szinonim fogalmának is tekinti a pozitív jogok fogalmát, beszűkítve ezáltal a kontinentális jogi gondolkodás által a szociális jogokat.¹³ *Sunstein* szerint „az alkotmányok úgy is felfoghatók, mint olyan dokumentumok, amelyek egészen konkrét és gyakorlati célok megvalósítására használhatóak, többek között arra, hogy a politikai folyamatok során a legnagyobb valószínűséggel felmerülő problémákkal szemben előzetes védelmet biztosítsanak.”¹⁴ Nyilván ez nem jelenti azt, hogy ezekben az országokban egyáltalán ne érvényesülnének az alkotmányos követelmények a szociális ellátásokkal kapcsolatban, mivel az állam szociális kötelezettségei teljesítésének vonatkozásában az alkotmány más szabályaira – lásd jogállamiság, jogegyenlőség biztosításának követelményére – ilyenkor is lehet hivatkozni.¹⁵

⁹ SCHWARTZ, HERMAN: Van-e helyük a gazdasági és szociális jogoknak az alkotmányban? *Fundamentum*, 1998/3. 5. p.

¹⁰ KISS GYÖRGY: *Alapjogok kollíziója a munkajogban*. (Tézisek) Pécs, 2006. 12. p.

¹¹ TÉGLÁSI 2011, 3. p., Vö.: Vörös Imre alkotmánybíró 56/1995. (IX.15.) AB határozathoz írt párhuzamos indokolása; BALOGH ZSOLT: *Az értelmezés hatalma – szociális jogok az Alkotmányban*. Formatori Iuris Publici. Ünnepi kötet Kilényi Géza professzor hetvenedik születésnapjára. Szerkesztette: Hajas Barnabás – Schanda Balázs, Szent István Társulat, Budapest, 2006. 26–27. pp.

¹² Az Egyesült Államok több, mint 200 éves alkotmány története alatt ennek köszönhetően került sor igen kevés alkotmány-módosításra. SCHWARTZ 1998., 8. p.

¹³ SUNSTEIN, R. CASS: *A pozitív jogok ellen*. *Fundamentum*, 1998/3. 11. p.

¹⁴ SUNSTEIN 1998. 11. p.

¹⁵ JUHÁSZ GÁBOR: *A gazdasági és szociális jogok újraszabályozásának szükségessége*. *Fundamentum*, 2012/1. 45.p.; TÉGLÁSI 2011, 3. p.

Az amerikai alkotmányjogi gondolkodók álláspontjához képest a kontinentális szemléletet jól tükröző megoldásként említhető a német alaptörvény, amelyet törvényi fenntartásos szabályozásnak neveznek. Ebben a megoldásban az a sajátos, hogy a szociális jogok alapjogi deklarálása helyett az állami jogalkotási kötelezettség kimondásával államcélként határozza meg az állam feladatellátási kötelezettségét, amely nagyobb mozgásteret biztosít az alkotmányosság mércéjének megfelelő jogalkotásnak és csak garanciaként tekint az alapjogi előírásokra. A magyar alkotmány rendszerében az alapjogok alkotmányos deklarálása szintén nem elegendő, hiszen külön törvényi szabályozásra, állami tevőleges magatartásra van szükség a megvalósulás érdekében, amely alkotmányjogi álláspontok szerint szélsőségesen közelítve magát az alkotmányt és annak jelentőségét kérdőjelezi meg¹⁶, de kevésbé szélsőséges megítélés alapján is korlátozza az alkotmányos jogokat.

A jogállamiság alkotmányos ismérvei között mindenképpen elsődleges helyet foglal el az a körülmény, hogy az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat megállapító nemzetközi okmányokat tiszteletben tartó alkotmány által garantált alapelvek és alapjogok közvetlenül meghatározzák a törvényalkotás kereteit és tartalmi összetevőit is.¹⁷ Ennek a hatásnak nyilvánvalóan nem kizárólag az alkotmányos szintű jogalkotás keretei között, hanem az egyes országok teljes jogrendszerében kell érvényesülnie. A garanciák anyagi szempontú korlátozhatósága pedig a piaci igények érvényesülését egyensúlyba hozza az alapjogi védelem rendszerével.

Az első generációs politikai szabadságjogok védelme és a piacgazdaság intézményrendszerének fennmaradása egymástól elválaszthatatlan. A hatalomnak a magánszférába történő provokatív behatolásával szembeni föllépést a morális és az üzleti megfontolások egyaránt elkerülhetetlenné teszik.¹⁸ Az alapjogvédelem kiterjesztését a szociális jogokra az alkotmányjogi irodalom azért tartja elsősorban veszélyesnek, mert az magában hordozza azt a veszélyt, hogy a szabadságjogok elméletileg a szociális jogok érvényesülése érdekében is korlátozhatók válnak, amely negatív hatásként a klasszikus szabadságjogok védelmi szintjének csökkenésével is járhat.¹⁹ Ezzel szemben megfogalmazott álláspontként Juhász Gábor éppen a magánszektor és a piaci viszonyok védelme szempontjából tartja szükségesnek a szociális jogok megfelelő szintű védelmét, amikor kiemeli, hogy az, hogy az Alaptörvény a szociális biztonsághoz való jogra vonatkozó jelenlegi szabályozásából a társadalombiztosítás intézményrendszere útján történő feladatellátási kötelezettség kikerül, továbbá az, hogy a szociális biztonságot az Alaptörvény csak a rászorulóknak esetében kívánja biztosítani, az a tulajdonszerűen védett társadalombiztosítási ellátások visszaszorulását idézheti elő és végeredményben azt eredményezheti, hogy a szociális biztonság fogalma a rászorultságéval összemosódik.²⁰ Ezen aggályból jól látható, hogy a szociális jogok védelmének nem megfelelő szintű megválasztása a tulajdonhoz való jog elvének erodálását és ezáltal szociális jogi garanciavesztést eredményezhet, ami pedig már a piaci viszonyokat sértő állami beavatkozás szintjét teszi le-

¹⁶ HALMAI GÁBOR: *Az alkotmányozás kockázatai*. Jogtudományi Közlöny, 1997/3. 156. p.

¹⁷ ÁDÁM ANTAL: *Az emberi és állampolgári jogok jellegéről és korlátairól*. Jogtudományi közlöny, 1993/11–12. 409–421. p.

¹⁸ FLECK 2011, 69. p.

¹⁹ Azzal kiegészítve még, hogy Balogh Zsolt által megfogalmazottan ez mindamellett igaz, hogy a szociális jogok még homogén csoportnak sem tekinthetők. In: BALOGH 2006, 26–27. pp.

²⁰ JUHÁSZ 2012, 47. p.

hetővé. Az államnak is érdeke kell, hogy legyen azonban a tulajdon védelme, mert az visszahat a közösség, a társadalom, az állam békéjére és fejlődésére egyaránt. Ezen tézis magyarázataként *Balogh Zsolt* tanulmányában részletesen kifejti, hogy ahogyan az alapjogok nem szétszóró garanciák összessége, hanem egy egységes értékrendszer, amelynek központjában az egyén személyiségének, autonómiájának védelme áll, úgy a társadalom se csupán individuumok tetszőleges halmaza, hanem feltételezhető, hogy (morális) közösség is egyben. A szociális jogok érvényesíthetőségének nagyobb tere növeli a társadalom tagjainak egymásért viselt felelősségét, de az épp kedvező pozícióban lévők mögöttes biztonságát is.²¹ Ezt az utat bejárva láthatóvá válik a szociális jogok és a piac kapcsolata, mely a foglalkoztatás területén egyértelműen a munkaerőpiacon jelenik meg.²²

Az alapjogi szintű elvek mellett a másik terület, ahol az alapjogi szemlélet a foglalkoztatás területén mindenképpen előkerül, az a munkajogi szabályozás mikéntje, így a következőkben ennek bemutatására vállalkozom.

II. A munkajogi szabályozás beavatkozási szintje a társadalmi, foglalkoztatási viszonyokba

Kiindulási alapként szükséges annak tisztázása, hogy a munkajog nem kizárólag a jogalkotáson keresztül jelenik meg a foglalkoztatási viszonyok keretei között, hiszen ezen a területen a felek megállapodása meghatározó jelentőséggel bír. A hard law-n kívüli szabályozás – vagy nevezhetjük soft law-nak – számos formájával találkozhatunk a munkajogban, amelyek az angolszász jogi gondolkodásban igencsak elterjedtek. Általánosságban mind az angolszász, mind a kontinentális jogrendszerek esetében kiindulhatunk a munkaszervezeteken belüli önszabályozó mechanizmusokból, szervezeti szokásokból, vagy magából a szervezeti kultúrából. Továbbá ide sorolhatjuk a szervezeten kívülről érkező ingereket és a verseny által diktált foglalkoztatási menedzsment eszközöket is. Minden önszabályozó mechanizmus teret tud nyerni magának a kötelezően követendő jogforrások rendszerében, amennyiben erre igény merül fel. Ezzel a folyamattal – a munkajog önálló fejlődési pályájával együtt – elméleti kiindulóponttól függetlenül számolnunk kell, hiszen a felek bármilyen megállapodása szerződéses formát ölthet, továbbá a munkavállalók nagyobb csoportját illetően ez a szerződés jogszabály által is nevesítésre kerül a kollektív szerződés formájában. Munkáltató által irányított szabályozási folyamatként pedig a belső szabályzatok alkotását nevesíthetjük is, melyet a magyar jog már tényleges munkajogi aktusként el is ismer.²³ A munkajog szerepe leegyszerűsítve az, hogy a foglalkoztatási kérdések rendezését az egyén szintjéről a közösség általános szintjére helyezi át.²⁴ A munka-

²¹ BALOGH 2006, 28. p.

²² *Vörös Imre* a következő kérdéssel érzékelteti ezt a pozíciót: „Az autonóm módon cselekvő, saját teljesítményére, ennek keretében az e teljesítménnyel megszerzett tulajdonára támaszkodó, önmagáról saját belátása, döntése és felelőssége alapján gondoskodó autonóm személyiség mintája alapján feltehető az a kérdés, hogy a szociális jogok érvényesíthetőségére miért nem teremthetők közvetlen jogosultságok?” In: VÖRÖS IMRE: *A szociális biztonsághoz való jog az Alkotmánybíróság gyakorlatában*. Világosság 2001/1. 57. p.

²³ Lásd a munka törvénykönyvéről szóló 2012.évi I. törvény (Mt.) 17. §-át, amely a jognyilatkozatok körében nevesíti a munkáltatói szabályzatot.

²⁴ *Hepple* hasonlóképpen fogalmaz: „Labour law stems from the idea of the subordination of the individual worker to the capitalist enterprise...” Idézi: DEAKIN, SIMON – MORRIS, GILLIAN S.: *Labour Law (5th edition)*. Hart Publish-

jog aktuális tendenciái ezen – fentebb említett – iránykeresés eredményeit veszik alapul, vagyis arra a kérdésre keresik a választ, hogy mi lehet a munkajog szerepe a gazdasági fejlődésre fókuszáló foglalkoztatási trendek között. A kérdést jelent tanulmány keretei között azért szükséges vizsgálni, mert ez egyben magában foglalja a jogvédelem szintjének kérdését a foglalkoztatási viszonyokban.

Vizsgálunk szükséges tehát azt, hogy a munkajog a gazdasági szabályozás eszköze vagy fékeket teremtő jogi garancia. Ezen felfogás keretében *Arthurs* kifejezetten amellett foglal állást, hogy a munkajog fókuszát ki kell terjeszteni a jogi szabályozáson kívüli területekre,²⁵ amely egyúttal azt a választ is sugalmazza, hogy a jog feladata az ehhez szükséges garanciális keretek biztosítása. Ezzel alapvetően ellentétes, konzervatívabb, kontinentális jogfelfogást tükröző szemléletek – lásd például *Weiss* álláspontját, aki a munkajog céljait, módszerét tekintve a direkt jogalkotás megtartása mellett foglal állást²⁶ – is elismerik a munkajog megújításának szükségességét a szabályozási eszközök hatékonyabbá tétele érdekében²⁷. Tehát a kérdés kapcsán összességében megállapíthatjuk, hogy a klasszikus hard law mellett érvelők sem a munkajog megújításától zárkóznak el, hanem garanciális okokból – vagyis az egyenlőtlen erőviszony alapján a gyengébb pozícióban lévő munkavállaló védelme érdekében – szükségesnek látják a munkaerőpiaci folyamatok jogi kereteinek a megteremtését.

A fő kérdés úgy is megfogalmazható, hogy direkt szabályozási szerepe van-e a munkajognak, vagy csak a jogi kereteket, illetőleg a garanciákat kell a foglalkoztatáshoz biztosítani. Mindkét alternatíva esetében tényként ismerhetjük el a munkajog garanciális pozícióját, amely ugyanúgy képes megújulni, mint maga a munkajog. *Bellace* ez alapján a munkához való jog emberi jogi megítélését is újragondolta a nemzetközi szervezetek egyezményei és az uniós jog fényében, amely összefoglalóból látható, hogy a munkáltatói és a munkavállalói érdekek ellentétes álláspontot képviselnek e kérdésben.²⁸ Ebből kifolyólag a munkaerőpiaci folyamatok hatásának szintje a munkajog szabályozási szerepét is eltérő pozícióba helyezi. A munkavállalók védelme indokolja, hogy a munkajog garanciákat adjon, ne csak kereteket, sőt ennek magasabb szintre emelését jelenti, ha a munkajog direkt szabályozó szerepét is elfogadjuk. Ezzel szemben a munkaerőpiaci folyamatoknak kitett, folyamatosan változó körülmények között tevékenykedő munkáltatók pozíciójában az alapvető jogok elismerése is sokszor kérdéses,²⁹ következésképpen a munkajog közvetlen szabályozási szerepét a minimálisra kívánják csökkenteni.

Az előző kérdésből adekvátan adódik a következő probléma: annak eldöntése, hogy a jogalkotás irányának igazodnia kell-e a piaci igényekhez vagy magasabb szintről vezérelt irányvonalat kell-e képviselnie. Ebben a kérdésben szintén igencsak megoszlanak a mun-

ing, Oxford and Portland, Oregon, 2009, 1.p. Lásd az eredeti forrást: HEPPLÉ, BOB (ed.): *The Making of Labour Law in Europe*. Mansell, London, 1986, Introduction, 11. p.

²⁵ ARTHURS, HARRY W.: *Labour Law after Labour*. Osgood CLPE Research Paper 2011/5. 12–29. pp.

²⁶ WEISS, MANFRED: *Re-Inventing Labour Law*. In: Davidov, Guy – Langille, Brian (ed.): *The Idea of Labour Law*. Oxford University Press, New York, 2011. 43–57. pp.

²⁷ HOWE, JOHN: *The Broad Idea of Labour Law*. In: Davidov, Guy – Langille, Brian (ed.) 2011. 299–300. pp.

²⁸ BELLACE, JANICE: *Who Defines the Meaning of Human Rights at Work?* In: Edoardo Ales – Iacopo Senatori (eds.): *The Transnational Dimension of Labour Relations. A new order in the Making?* Collana Fondazione Marco Biagi, G. Giappichelli Editore, Torino, 2013. 111–135. pp.

²⁹ *Bellace* a sztrájkhoz való jog vonatkozásában fogalmazza meg a munkáltatói aggályokat. Lásd: BELLACE 2013, 111–135. pp.

kajogi álláspontok. A konzervatívabb kontinentális nézőpontból közelítő kutatók³⁰ egyértelműen függetleníteni kívánják a munkajogot a gazdasági elvárásoktól, mintegy a munkajog pozícióvesztését látják a kettő túlságosan szoros egymásra utaltságában. A modernebb álláspontok képviselői – akik elsősorban az angolszász jogot veszik alapul álláspontjuk igazolására, mely alapvetően más szerepet szán a tételes jognak – egyenesen elismerik, hogy a munkajog tartalmát a piac diktálja. Deakin megközelítése szerint a munkaerőpiaci folyamatok és változások kimenetele alapvetően determinálja az ezzel szoros kapcsolatban lévő munkajogot.³¹ Tovább lépve, egyes szerzők a munkajog hatókörét is kiterjesztik, így Vosko álláspontja szerint a munkaerőpiaci viszonyok teljes spektrumát célozza a munkajog, nem korlátozva a foglalkoztatás munkaviszonyt érintő szegmensére e hatókört.³² Mitchell és Arup a munkajogot ez alapján már „munkaerőpiaci jogként” is definiálja.³³ Ez a különbség a szabályozás szintjének megválasztásában és a korábban említett soft law megoldások tételes jogot helyettesítő elfogadásában is megjelenik, mely jelenleg még nem kiforrott a munkajogi szakirodalomban.

Álláspontunk szerint a soft law jogszerű szerepe a kontinentális jogban annak hard law-t formáló erejében mutatkozik meg.³⁴ Vagy, ahogy a Fenwick–Novitz szerzőpáros megfogalmazza, a modern regulációs módszerek jelentősége az, hogy innovatív módon kívánnak reagálni a hagyományos szabályozási módok gyengeségeire.³⁵

III. Összegzés

Az angolszász és a kontinentális jogi gondolkodás bevezetőben felvázolt különbsége láthatóan a munkaerőpiac működésének jogi szabályozási megítélésében is eltérő nézőpontokat eredményez, amely a szabályozás szociális alapjogi és munkajogi szintjén egyaránt megjelenik. A kérdés az, hogy míg a munkaerőpiac a fejlettnek mondott országok esetében egységes elvek alapján működik, a jogi szabályozás efféle különbségei nem eredményeznek-e versenyhátrányt a foglalkoztatás területén. Nem lévén a voksot egyik megoldás mellett sem megállapítható, hogy a munkajogi fejlődés tendenciája az angolszász – soft law megoldásokat is elismerő – szabályozás irányába mutat, addig az alapjogi szabályozás tekintetében a kontinentális szemlélet tűnik erősebbnek. Megítésem szerint ezen két, a foglalkoztatást lényegileg meghatározó területen a jogalkotás illetően kiegyenlítődésének a munkaerőpiac csak a nyertesévé válhat.

³⁰ Például Rolf Birk és Prugberger Tamás.

³¹ DEAKIN – MORRIS 2009, 2. p.

³² VOSKO, LEAH F.: *Out of the shadow?* In: Davidov – Langille(ed.) 2011. 368. p.

³³ Idézi: KUN ATTILA: *A munkajogi megfelelés ösztönzésének újszerű jogi eszközei.* L'Harmattan, Budapest, 2014. 21. p.

³⁴ Ezen túlmutató mélységeket is feltár Kun Attila. Lásd: KUN 2014. Azonban a jelen tanulmányban vizsgált fő kérdések terjedelmét ezen aspektusok meghaladják.

³⁵ Idézi: KUN 2014. 21. p. Lásd az eredeti forrást: FENWICK, COLIN – NOVITZ, TONIA: *Conclusion: Regulation to Protect Workers' Human Rights.* In: Fenwick, Colin – Novitz, Tonia(ed.): *Human Rights at Work.* Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon, 2010. 605. p.

HENRIETT RAB

THE ROLE OF THE CONSTITUTIONAL PROTECTION OF SOCIAL
RIGHTS IN THE FRAMEWORK OF THE CHANGING LABOUR MARKET

(Summary)

In the world of employment we can find several aspects that have effect on the labour market. Labour market cannot be independent from the legal regulation of employment; moreover – according to the tendencies – labour market processes basically define the role of labour law. A fundamental difference can be observed between the approach of Anglo-Saxon countries and researchers and the viewpoint of the continental law systems. In this paper the emphasized question is analyzed through these two different approaches according to the following premise: the Anglo-Saxon legal thinking defining the current development of labour law bears significant differences related to the labour law regulation – which means the direct regulation of the labour market – and to the legal guarantees behind employment as well. From the viewpoint of the labour market two main questions are examined in this paper: on the one hand, the expected and necessary level and method of public intervention in connection with social rights, and on the other hand the deepness of the intervention of labour law into the social relations driven by the market.